Републички натпревар 1994

I година

1. Нека секоја точка на бројната права, која претставува цел број, е обоена произволно во една од две бои (сина или црвена). Докажи дека постои отсечка чии крајни точки и средина се во иста боја.

Решение. Нека две соседни точки се обоени во иста боја. Без губење на општоста, можеме да земеме дека точките 4 и 5 се обоени сино. Ако 3или 6 се сини, ја добиваме бараната отсечка. Затоа, да претпоставиме дека 3 и 6 се црвени. Ако 9 е црвена, бараната отсечка е со крајни точки во 3 и 9. Затоа да претпоставиме дека 9 е сина. Ако 7 е сина, бараната отсечка е со крајни точки во 5 и 9. Затоа, претпоставуваме дека 7 е црвена. Ако 8 е црвена, бараната отсечка е со крајни точки во 6 и 8, па да претпоставиме дека 8 е сина. Ако 2 е сина, бараната отсечка е со крајни точки во 2 и 8. Нека 2 е црвена. Конечно, ако 1 е црвена, бараната отсечка е со крајни точки во 1 и 3, а ако 1 е сина, бараната отсечка е со крајни точки во 1 и 9.

Да ја разгледаме и можноста кога не постојат две соседни точки обоени во иста боја. Тогаш, сите точки кои претставуваат парен број се обоени во една боја, а сите точки кои претставуваат непарен број се обоени во другата боја. Во овој случај, еден пример на бараната отсечка е отсечката со крајни точки во -2 и 2.

2. Нека x е позитивен природен број, а y се добива од x кога првата цифра на x ќе се премести на последно место. Да се определи најмалиот број x за кој важи $3x=y$.

Решение. Нека x е n-цифрен број и првата цифра на x е a ($1\leq a\leq 9$). Тогаш

$$y=(x-10^{n-1}a)\cdot 10+a=10x-a(10^{n-1}-1).$$

Бидејќи треба да важи $3x=y$, добиваме $3x=10x-a(10^{n-1}-1)$, од каде што добиваме

$$x=\frac{a(10^n-1)}{7}, \qquad (1)$$

Бидејќи 7 е прост број, 7 го дели a или 10^n-1. Но, ако 7 го дели a, тогаш $a=7$, и бројот $3x$ ќе има повеќе од n-цифри и не може да биде еднаков на y. Значи, 7 го дели 10^n-1. Најмалата вредност на x се добива за најмалото можно n. Најмала вредност на n за која 10^n-1 е делив со 7 е $n=6$ и во овој случај од (1) добиваме $x=\overline{a142857}$. Ставајќи $a=1$ за да добиеме најмала вредност за x, добиваме $x=142857$. Со непосредна проверка утврдуваме дека за ова вредност на x важи

$$3x=3\cdot 142857=428571=y.$$

3. Од речното пристаниште A истовремено тргнале низводно моторен чамец и сплав (сплавот немал никаков погон). Брзината на чамецот во мирна вода е u, а на реката е v ($u>v>0$). По t_1 часа чамецот пристигнал во B и веднаш почнал да се враќа кон A. По t_2 часа од поаѓањето од B по пат го сретнал сплавот во C и без запирање пристигнал во A. Растојанието од A до B е 192, а од A до C е 48. Чамецот патувал вкушно 28 часа.

а) Докажи дека $t_1=t_2$.

б) Докажи дека $u=7v$.

в) Определи ја брзината на чамецот во мирна вода.

Решение. а) Растојанието од A до B го означуваме со s. Брзината на чамецот низводно е $u+v$ а во спротивна насока е $u-v$. Тогаш изразувајќи го s на два начина, добиваме

$$\begin{cases}(u+v)t_1=s\\ v(t_1+t_2)+(u-v)t_2=s\end{cases}.$$

Со изедначување на левите страни на добиените равенки, добиваме $t_1=t_2$.

Забелешка. Интересно е да се забележи дека врската $t_1=t_2$ се добива без оглед на дадените бројни вредности во условот на задачата, т.е. $t_1=t_2$ важи во општ случај за било кои брзини и растојанија.

б) Растојанието од B до C е $192-48=144$. Со оглед на врската $t_1=t_2$, го добиваме системот равенки

$$\begin{cases}(u+v)t_1=192\\ (u-v)t_1=144\end{cases}.$$

Ако го изразиме t_1 од едната равенка и го замениме во втората, добиваме $u=7v$.

в) Со t_3 да го означиме времето потребно чамецот да го мине патот од C до A. Со оглед на врската $u=7v$, брзината на чамецот низводно е $8v$ а спротивно е $6v$. Од $8vt_1=192$, добиваме $t_1=\frac{24}{v}$, а од $6vt_3=48$ добиваме $t_3=\frac{8}{v}$.

Бидејќи $t_1+t_2+t_3=28$, добиваме $\frac{24}{v}+\frac{24}{v}+\frac{8}{v}=28$, од каде што добиваме $\frac{56}{v}=28$ и конечно $v=2$. Значи, брзината на амецот во мирна вода е $u=7v=14$.

4. Основниот раб на права правилна четириаголна пирамида $ABCDT$ (T е врвот на пирамидата) е $\sqrt{2}$, а бочниот раб е 2. Низ темето A минува рамнина нормална на работ TC (A и C лежат дијагонално на основата) и ги сече рабовите TB, TC и TD во точките P, Q и R соодветно.

Да се определи волуменот на пресечената пирамида $ABCDPQR$.

Решение. Да го означиме со M пресекот на дијагоналите на основата на пирамидата, а со O пресекот на дијагоналите на четириаголникот $APQR$.

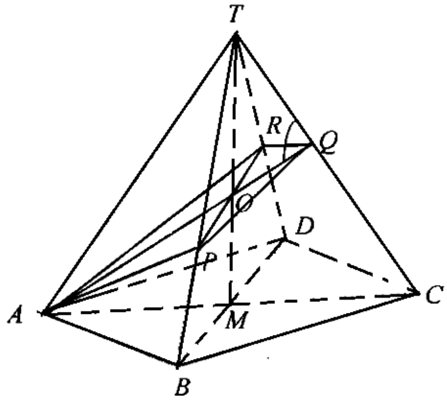

За дијагоналата на основата имаме:

$$\overline{AC}^2 = \overline{AB}^2 + \overline{BC}^2 = 2(\sqrt{2})^2 = 4,$$

т.е. $\overline{AC} = 2$. Значи, ACT и BDT се два складни рамнострани триаголници со страна 2. Бидејќи $TC \perp AQ$, јасно е деак AQ е висината на $\triangle ACT$. Исто така висината на пирамидата TM е висина на $\triangle ACT$. Имаме

$$\overline{AQ} = \overline{TM} = \tfrac{2\sqrt{3}}{2} = \sqrt{3}.$$

Точката O е ортоцентар на $\triangle ATC$ и $\triangle BDT$, па, значи, $\overline{RP} : \overline{BD} = 2:3$, од каде што добиваме $\overline{RP} = \frac{4}{3}$. Четириаголникот $APQR$ е делтоид, па, за неговата плоштина P имаме

$$P = \frac{\overline{AQ} \cdot \overline{RP}}{2} = \frac{2\sqrt{3}}{3}.$$

Бидејќи TQ е висина на пирамидата имаме

$$V_{APQRT} = \frac{1}{3}\,\frac{2\sqrt{3}}{3}\,\frac{2}{2} = \frac{2\sqrt{3}}{9}.$$

Волуменот на дадената пирамида е $V = \frac{1}{3}(\sqrt{2})^2\sqrt{3} = \frac{2\sqrt{3}}{3}$. Конечно, бараниот волумен е

$$V_{ABCDPRQ} = \frac{2\sqrt{3}}{3} - \frac{2\sqrt{3}}{9} = \frac{4\sqrt{3}}{9}.$$

II година

1. Ако равенките $ax^2 + bx + c = 0$ и $Ax^2 + Bx + C = 0$ имаат барем едно заедничко решение, тогаш $(aC - Ac)^2 = (aB - Ab)(bC - Bc)$. Докажи!

Решение. Да го означиме заедничкото решение на двете равенки со y. Тогаш

$$ay^2 + by + c = 0 \tag{1}$$

$$Ay^2 + By + C = 0 \tag{2}$$

Ако првото равенство го помножиме со A, а второто со a и потоа добиените равенства ги одземеме, добиваме

$$(aB - Ab)y = Ac - aC. \tag{3}$$

Од друга страна, ако првото равенство го помножиме со B, а второто со b и добиените равенства ги одземеме, добиваме

$$(aB - Ab)y^2 = bC - Bc. \tag{4}$$

Ако $aB-Ab\neq 0$, тогаш изразувајќи го y од (3) и заменувајќи го во (4) се добива бараното равенство.

Нека $aB-Ab=0$. Тогаш, од (3) и (4) добиваме $aC-Ac=bC-Bc=0$, па значи и во овој случај важи $(aC-Ac)^2=(aB-Ab)(bC-Bc)$.

2. Нека x и y се ненегативни реални броеви такви што $x+y=3$. Да се докаже дека $xy^2<4$.

Решение. *Прв начин.* Ако го искористиме неравенството меѓу аритметичка и геометриска средина, добиваме

$$3=x+y=x+\frac{y}{2}+\frac{y}{2}\geq 3\cdot\sqrt[3]{\frac{xy^2}{4}},$$

од каде што следува неравенството $xy^2\leq 4$. Равенството се достигнува за $x=1$ и $y=2$.

Втор начин. Имаме:

$$\begin{aligned}xy^2-4&=x(3-x)^2-4=x^3-6x^2+9x-4\\&=x^2(x-1)-5x(x-1)+4(x-1)\\&=(x-1)(x^2-5x+4)\\&=(x-1)^2(x-4).\end{aligned}$$

Сега, од $(x-1)^2\geq 0$ и $x-4<0$ следува $xy^2<4$. Равенството се достигнува за $x=1$ и $y=2$.

3. Низ внатрешна точка на даден триаголник се повлечени три прави кои триаголникот го делат на 6 дела. Нека S_1, S_2 и S_3 се плоштини на кои било три така добиени делови на триаголникот. Докажи дека:

а) $\frac{1}{S_1}+\frac{1}{S_2}>\frac{4}{S}$

б) $\frac{1}{S_1}+\frac{1}{S_2}+\frac{1}{S_3}>\frac{9}{S}$.

Решение. б) *Прв начин.* Ако го искористиме фактот дека $S>S_1+S_2+S_3$ и неравенството меѓу аритметичка и хармониска средина на броевите S_1,S_2 и S_3, добиваме

$$\frac{S}{3}>\frac{S_1+S_2+S_3}{3}>\frac{3}{\frac{1}{S_1}+\frac{1}{S_2}+\frac{1}{S_3}},$$

од каде што се добива бараното неравенство.

Втор начин. За секој позитивен реален број a важи $a+\frac{1}{a}\geq 2$. Сега ако искористиме дека $S>S_1+S_2+S_3$, добиваме

$$S(\frac{1}{S_1}+\frac{1}{S_2}+\frac{1}{S_3}) > (S_1+S_2+S_3)(\frac{1}{S_1}+\frac{1}{S_2}+\frac{1}{S_3})$$
$$=3+\frac{S_2}{S_1}+\frac{S_1}{S_2}+\frac{S_1}{S_3}+\frac{S_3}{S_1}+\frac{S_3}{S_2}+\frac{S_2}{S_3}\le 9$$

од каде го добиваме бараното неравенство.

Неравенството под а) се докажува на сличен начин.

4. Нека се дадени n точки во рамнината така што растојанието меѓу било кои три од нив е најмногу 1. Ако m е најмало растојание меѓу две од дадените три точки, докажи дека

$$m < \frac{2(\sqrt{n}-1)}{n-1}$$

Решение. Околу секоја од n-те точки опишуваме кружница со радиус $\frac{m}{2}$. Вкупната плоштина што ја покриваат вака добиените n-круга е $n\frac{m^2\pi}{4}$, затоа што овие кругови се допираат или воопшто не се сечат. Околу една фиксно избрана точка опишуваме кружница со радиус $1+\frac{m}{2}$. Овој круг ги содржи сите n претходно споменати кругови. Затоа

$$n\frac{m^2\pi}{4} \le (1+\frac{m}{2})^2\pi,$$

од каде што следува бараното неравенство.

III година

1. За реалните броеви $a_\circ, a_1, a_2, ..., a_n$ важи $a_\circ = a_n = 0$ и

$$a_{k-1} - 2a_k + a_{k+1} \ge 0, \text{ за } k = 1,2,3,...,n-1.$$

Докажи дека ниту еден од броевите $a_\circ, a_1, a_2, ..., a_n$ не е позитивен.

Решение. Нека a_k ($0 < k < n$) е најголем меѓу броевите $a_\circ, a_1, a_2, ..., a_n$.

Ако $k=0$ или $k=n$, тогаш $a_k = 0$, па, значи, ниту еден од броевите не е позитивен.

Нека $1 \le k \le n-1$. Да претпоставиме дека $a_{k-1} < a_k$ и $a_{k+1} < a_k$. Тогаш $a_{k-1} + a_{k+1} < 2a_k$, т.е. $a_{k-1} - 2a_k + a_{k+1} < 0$, што е спротивно на условот на задачата. Значи, $a_{k-1} \ge a_k$ или $a_{k+1} \ge a_k$. Но, a_k е најголем од дадените броеви, па, значи, $a_{k+1} = a_k$ или $a_{k-1} = a_k$. Од причини на симетрија, можеме да претпоставиме $a_{k-1} = a_k$. Тогаш од условот $a_{k-2} - 2a_{k-1} + a_k \ge 0$, добиваме $a_{k-2} - a_{k-1} \ge 0$, т.е. $a_{k-2} \ge a_{k-1}$. Но, $a_{k-1} = a_k$, а a_k е најголем од дадените броеви, па, значи, $a_{k-2} = a_{k-1} = a_k$. Продолжувајќи ја оваа постапка, добиваме $0 = a_\circ = a_1 = ... = a_k$. Бидејќи најголемиот од дадените броеви е 0, ниту еден од дадените броеви не е позитивен.

2. Аглите на триаголникот ABC го задоволуваат равенството

$$\cos 3\alpha + \cos 3\beta + \cos 3\gamma = 1.$$

Докажи дека еден од аглите е еднаков на 120°.

Решение. Бидејќи $3\alpha + 3\beta + 3\gamma = 540^\circ$, имаме

$$\cos 3\gamma = \cos[540^\circ - (3\alpha + 3\beta)] = \cos[180^\circ - (3\alpha + 3\beta) = -\cos(3\alpha + 3\beta).$$

Од дадениот услов се добива:

$$\cos 3\alpha + \cos 3\beta = 1 + \cos(3\alpha + 3\beta)$$

$$2\cos\frac{3\alpha+3\beta}{2}\cos\frac{3\alpha-3\beta}{2} = 2\cos^2\frac{3\alpha+3\beta}{2}$$

$$\cos\frac{3\alpha+3\beta}{2}(\cos\frac{3\alpha-3\beta}{2} - \cos\frac{3\alpha+3\beta}{2}) = 0$$

$$-2\cos\frac{540^\circ+3\gamma}{2}\sin\frac{3\alpha}{2}\sin\frac{3\beta}{2} = 0$$

$$\cos(270^\circ - \frac{3\gamma}{2})\sin\frac{3\alpha}{2}\sin\frac{3\beta}{2} = 0$$

$$\sin\frac{3\gamma}{2}\sin\frac{3\alpha}{2}\sin\frac{3\beta}{2} = 0.$$

Добиваме дека $\sin\frac{3\gamma}{2} = 0$ или $\sin\frac{3\alpha}{2} = 0$ или $\sin\frac{3\beta}{2} = 0$. Од причини на симетрија, можеме да земеме $\sin\frac{3\gamma}{2} = 0$. Но, бидејќи $0 < \gamma < 180^\circ$, имаме $0 < \frac{3\gamma}{2} < 270^\circ$, па, значи, $\frac{3\gamma}{2} = 180^\circ$, односно $\gamma = 120^\circ$.

3. Бројот 15 може на три начини да се запише како збир на три позитивни природни броеви така што сите 9 броја да се различни:

$$15 = 1 + 6 + 8 = 2 + 4 + 9 = 3 + 5 + 7.$$

За секој природен број n со $k(n)$ го означуваме најголемиот природен број тројки природни броеви, кои даваат збир n и притоа сите $3 \cdot k(n)$ броеви се различни.

Докажи дека за секој природен број n важи:

а) $k(n) < \frac{2n}{9}$

б) ако m е количникот при делење на n со 6, тогаш $k(n) \geq m$.

Решение. а) Нека се избрани k тројки на различни природни броеви при што збирот на броевите на секоја тројка е n. Нека S е вкупниот збир на броевите на $k-$те тројки. Тогаш $S = nk$, па како сите $3k$ броеви се различни, добиваме

$$nk = S > 1 + 2 + 3 + ... + 3k = \frac{3k(3k+1)}{2},$$

од каде добиваме $k < \frac{2n-3}{9} < \frac{2n}{9}$. Значи, $k(n) < \frac{2n}{9}$.

б) Нека $n = 6m + r$, каде што m е количникот, а r ($0 \leq r < 6$) е остатокот при делење на n со 6. Случајот $n \leq 5$, односно $m = 0$, не го разгледуваме бидејќи во тој случај треба да докажеме дека $k(n) \geq 0$, што секако е точно. Затоа, нека $n \geq 6$. Да ги разгледаме $m-$те тројки:

$$(1, 1+m, n-m-2)$$
$$(2, 2+m, n-m-4)$$
$$\dots\dots\dots\dots\dots\dots$$
$$(m, m+m, n-m-2m)$$

Збирот на броевите во секоја тројка е n, при што сите броеви се различни природни броеви. Дека броевите се различни следува од тоа што првиот број во секоја тројка е еден од броевите $1, 2, ..., m$, вториот е еден од броевите $m+1, m+2,$ $,,,.2m$, а третиот е најмалку $n-3m = 3m+r$. Значи, $k(n) \geq m$.

4. Дадени се n точки на кружница. Броевите $1, 2, 3, ..., n$ се запишани во произволен распоред покрај дадените точки (по еден број до секоја точка). За секој пар соседни точки е определена апсолутната вредност на разликата на броевите запишани покрај точките. Докажи дека збирот на овие апсолутни вредности е поголем или еднаков на $2(n-1)$

Решение. Точките на кружницата ги означуваме по ред со A_i $(1 \leq i \leq n)$, поаѓајќи од произволна точка движејќи се во позитивна насока. Нека бројот a_i $(1 \leq a_i \leq n,\ 1 \leq i \leq n)$ е запишан покрај точката A_i. Без губење на општоста можеме да земеме $a_n = n$. Нека 1 е запишан покрај точката A_j, т.е. $a_j = 1$. Тогаш движејќи се по кружницата од A_n кон A_j по една од двете насоки и пресметувајќи ги разликите на броевите кај соседните точки добиваме:

$$\begin{aligned}|a_n - a_{n-1}| + |a_{n-1} - a_{n-2}| + ... + |a_{j+1} - a_j| &\geq (a_n - a_{n-1}) + (a_{n-1} - a_{n-2}) + ... + (a_{j+1} - a_j) \\ &= a_n - a_j = n-1\end{aligned}$$

и

$$\begin{aligned}|a_n - a_1| + |a_1 - a_2| + ... + |a_{j-1} - a_j| &\geq (a_n - a_1) + (a_1 - a_2) + ... + (a_{j-1} - a_j) \\ &= a_n - a_j = n-1\end{aligned}$$

Оттука заклучуваме дека сумата на апсолутните вредности на разликите е поголема или еднаква на $2(n-1)$.

IV година

1. Нека p е прост број таков што сите цифри му се единици. Докажи дека бројот на цифрите на бројот p е прост број.

Решение. Нека p е број таков што сите цифри му се единици и нека бројот на цифрите му е сложен, т.е. е mn каде што $m, n \geq 2$. Тогаш

$$p=(1+10+\ldots+10^n)+10^n(1+10+\ldots+10^n)+\ldots+10^{n(m-1)}(1+10+\ldots+10^n)$$
$$=(1+10+\ldots+10^n)(1+10^n+10^{2n}+\ldots+10^{n(m-1)})$$

Бидејќи $m,n\geq 2$, добиваме дека p е сложен број. Значи, ако p е прост број таков што сите цифри му се единици, тогаш бројот на цифрите на p мора да е прост.

2. Во рамнина се дадени три точки A',B' и C'. Да се определат три точки A,B,C во рамнината така што A е средина на CC', B е средина на AA' и C е средина на BB'.

Решение. Во рамнината поставуваме правоаголен координатен систем xOy. Нека координатите на дадените точки во овој систем се: $A'=(a',a'')$, $B'=(b',b'')$ и $C'=(c',c'')$. Нека координатите на бараните точки се $A(a_1,a_2)$, $B(b_1,b_2)$ и $C(c_1,c_2)$. Од условите за преполовување добиваме:

$$(a_1,a_2)=(\frac{c'+c_1}{2},\frac{c''+c_2}{2}),\ (b_1,b_2)=(\frac{a'+a_1}{2},\frac{a''+a_2}{2}),\ (c_1,c_2)=(\frac{b'+b_1}{2},\frac{b''+b_2}{2}).$$

Со изедначување на соодветните координати и по решавање на така добиениот систем линеарни равенки, добиваме

$$a_1=\frac{a'+2b'+4c'}{7},\qquad a_2=\frac{a''+2b''+4c''}{7}$$
$$b_1=\frac{b'+2c'+4a'}{7},\qquad b_2=\frac{b''+2c''+4a''}{7}$$
$$c_1=\frac{c'+2a'+4b'}{7},\qquad c_2=\frac{c''+2a''+4b''}{7}.$$

За решението да биде комплетно треба да докажеме дека точките A,B и C со вакви координати можат да се конструираат, ако се познати координатите на A',B' и C' (во условот на задачата не се бараат координатите на A,B,C, туку се бараат да се конструираат тие точки). Но, бидејќи конструкција на отсечка со двојна должина, на отсечка со должина збир на должини на дадените отсечки и делење на дадена отсечка на 7 дела е позната, точките A,B и C може да се конструираат со помош на координатите на A',B' и C' во поставениот координатен систем.

3. Иста како задача 3 од трета година

4. Иста како задача 4 од трета година